

МЕТАМОРФОЗА НА ІМПЛІЦИТНОМУ ТЕКСТОВОМУ РІВНІ У БРИТАНСЬКОМУ ПОЕТИЧНОМУ ТЕКСТІ ЕПОХИ РОМАНТИЗМУ

Статтю присвячено висвітленню особливостей реалізації моделі метаморфози як стилістичної фігури на імпліцитному текстовому рівні на прикладі британського поетичного тексту епохи романтизму. Ключові слова: метаморфоза, модель метаморфози, каузатор, перетворювальне, перетворене.

The article is dedicated to the outline of the realization of metamorphosis as the stylistic device on the implicit text level on the example of the British romantic poetical text. Key words: metamorphosis, the model of metamorphosis, the causer, transformative, transformed.

Екстраполюючи ідеї дослідження метаморфози у різних наукових парадигмах, ми пропонуємо власне тлумачення поняття "метаморфоза", під котрим ми розуміємо стилістичну фігуру, яка втілює перетворення / трансформацію суб`єкта / лівого боку фігури перетворення на об`єкт / правий бік фігури перетворення з можливістю повернення до вихідного стану при обов`язковій наявності каузатора, причини перетворення, виражену номінативною одиницею. Відповідно, в рамках нашого дослідження, схематично метаморфоза репрезентована у вигляді такого фрейма: ХТОСЬ / ЩОСЬ перетворюється на ІНШЕ за допомогою певного КАУЗАТОРА (A В under the influence of C (a CAUSER) (A turns into / transforms into B under the influence of C (a CAUSER)) (є схематичним зображенням метаморфози. – О.М.). Ми пропонуємо таку модель метаморфози, в якій суб`єктом або лівим боком фігури перетворювання є перетворювальне (transformative), а об`єктом або правим боком фігури перетворення є перетворене (transformed):

Розділ III. Когнітивна лінгвістика і поетика

279

каузатор	суб`єкт / лівий бік	об`єкт /
правий бік фігури метаморфози	фігури метаморфози (перетворювальне)	(перетворене)
(transformative)	(transformed)	

Будь-який з елементів цієї моделі метаморфози може бути представлений у поетичному тексті як експліцитно, так і імпліцитно. При імпліцитності елемента моделі, ми вказуємо його у дужках. Тому, визначенням поняття метаморфоза є перетворення / трансформація експліцитного чи імпліцитного перетворювального (transformative) на експліцитне чи імпліцитне перетворене (transformed) при обов`язковій наявності (експліцитності) чи відсутності (імпліцитності) причини (каузатора перетворення) з можливістю повернення до вихідного стану. Ми вважаємо, що структура метаморфози не може бути представлена у вигляді такої схеми суб`єкт об`єкт, оскільки при перетворенні суб`єкт не виконує дію, спрямовану на метаморфозу об`єкта. Каузатор, виражений номінативною одиницею, спричиняє дію над суб`єктом, перетворює його, при

наявності предикатів перетворення. Семантика предикатів перетворення має вказувати на наявність метаморфози або трансформації у поетичному тексті, серед таких предикатів у британських поетичних текстах ми виявили наступні: to turn into, to transform, to change, to become, to bear, to turn to, to waste, to poison, to grow, to revive, to pass, to make, to prove, to alter. Схематично модель метаморфози є такою:

каузатор (номінативна одиниця) перетворювальне перетворене предикат / предикати перетворення

Згідно з розробленою нами схемою, метаморфоза є стилістичною фігурою, котра представляє собою трансформацію перетворювального на перетворене при наявності у поетичному тексті каузатора, причини метаморфози, вираженого номінативною одиницею, та предиката або предикатів перетворення. Мотив не щасливого кохання і метаморфозу особистості і почуттів втілено у поетичному тексті Ш.Бронте "Франсез" (Charlotte Bronte "Frances" [2, с. 273 – 278]). За композиційно-сисловою структурою, метаморфоза розташована у медіальній позиції, ближче до фінальної, на імпліцитному текстовому рівні. Образотворча функція метаморфози репрезентується перетворенням "любові" ("Love") на "оману" ("False"), підтвердження знаходимо у такій фразі: "<...> / "One feeling turned to utter anguish, / <...>". Вірно декодувати перетворення любові на оману, абстрактного поняття на абстрактне, можна за змістом всього поетичного тексту, оскільки в ньому йдеться про зруйноване життя і надії жінки в наслідок не щасливого кохання. Так, елементи моделі метаморфози розпорошені по поетичному тексту, підтвердження наявності перетворювального є фраза "<...> / . "Oh! Love was all a thin illusion / Joy, but the desert's flying stream; / And glancing back / <...>". Свідченням метаморфози є такі рядки: "<...> / "Yet whence that wondrous change of feeling, / I never knew, and cannot learn; / Nor why my lover's eye, congealing, / Grew cold and clouded, proud and stern. / "Nor wherefore, friendship's forms forgetting, / He careless left, and cool withdrew; / Nor spoke of grief, nor fond regretting, / Nor ev'n one glance of comfort threw. / "And neither word nor token sending, / Of kindness, since the parting day, / His course, for distant regions bending, / Went, self-contained and calm, away. / <...>"; "<...> / "One feeling turned to utter anguish, / <...>". Наявність перетвореного засвідчується так: "<...> / "False thought false hope in scorn be banished! / <...>". Каузатор метаморфози – "час" ("time"), експлікований іменником "рух" ("the movement"), "зміна почуття" ("the change of feeling") і "коханий поетеси" ("a beloved person of a poetess"), представлений у тексті займенником "він" ("he") ("<...> / The movement only seemed to waste it; / <...>"; "Yet whence that wondrous change of

ЛІНГВІСТИКА. Випуск XIX

280

feeling, / I never knew, and cannot learn; / Nor why my lover's eye, congealing, / Grew cold and clouded, proud and stern. / "Nor wherefore, friendship's forms forgetting, / He careless left, and cool withdrew; / Nor spoke of grief, nor fond regretting, / Nor ev'n one glance of comfort threw. / "And neither word nor token sending, / Of kindness, since the parting day, / His course, for distant regions bending, / Went, self-contained and calm, away. / <...>"). Предикати перетворення "пошкоджувати"

("to waste"), "перетворюватись" ("to turn to"), "відійти" ("to go away"). Модель метаморфози можна зобразити так:

the movement (time) / he (a beloved person of a poetess) / the change of feeling Love
False to waste / to turn to / to go away

Текстотвірна функція метаморфози втілюється у вірші при актуалізації нею категорій когерентності, інтеграції та завершеності, оскільки сюжет поетичного тексту представляє собою логічну послідовність подій, котрі зв'язані в єдине ціле і повністю втілюють задум поетеси, розповісти про своє не щасливе кохання і його наслідки. Одночасно, у вірші репрезентована категорія континууму, категорія часу і простору, нерозривний рух у часі і просторі [1, с. 87]. Рядок "<...> / The movement only seemed to waste it; / <...>" є доказом того, що події у тексті розгортаються послідовно, з плином часу. Категорія ретроспекції, зображення попередніх сюжетних подій, есплікується фразою "<...> / And glancing back / <...>". Категорія проспекції, зображення подальших сюжетних подій, ілюструється такими рядками: "<...> / Though lightning-struck, I must live on; / I know, at heart, there is no dying / Of love, and ruined hope, alone. / "Still strong and young, and warm with vigour, / Though scathed, I long shall greenly grow; / And many a storm of wildest rigour / Shall yet break o'er my shivered bough. / <...>"; "<...> / One feeling turned to utter anguish, / Is not my being's only aim; / When, lorn and loveless, life will languish, / But courage can revive the flame. / <...>". У такий спосіб поетеса стверджує свою сильну життєву позицію, прагнення жити далі і відродитись після болі від втраченого кохання, зламаних віри і надії. Світотвірна функція метаморфози втілена у поетичному тексті складним циклічним перетворенням світів. Так, за сюжетом, "світ любові" ("the world of love"), в якому перебувала поетеса, перетворювальне, трансформується на "світ омани" ("the world of false"), перетворене. Проте, згідно з логічною послідовністю сюжетної лінії, спочатку йдеться про світ омани, а потім, поетеса, котра, вочевидь, ототожнює себе з ліричною героїнею вірша, укріплює фрази-спогади про свою любов: "<...> / But long as mute as phantom dim— / She glides along the dusky walls, / <...>"; "<...> / "God help me in my grievous need, / God help me in my inward pain; / <...>"; "<...> / "Unloved--I love; unwept--I weep; / Grief I restrain--hope I repress: / Vain is this anguish--fixed and deep; / Vainer, desires and dreams of bliss. / "My love awakes no love again, / My tears collect, and fall unfelt; / My sorrow touches none with pain, / My humble hopes to nothing melt. / <...>"; "<...> / Life I must bound, existence sum / <...>"; "<...> / "That mind my own. Oh! narrow cell; / Dark--imageless--a living tomb! / There must I sleep, there wake and dwell / Content, with palsy, pain, and gloom." / <...>"; "<...> / "When the sweet hope of being loved / Threw Eden sunshine on life's way: / When every sense and feeling proved / Expectancy of brightest day. / <...>"; "<...> / And Faith, which watched it, / sparkling high / Still never dreamt the overflowing. / <...>"; "<...> / The movement only seemed to waste it; / <...> / Have poisoned life and love for me; / <...>"; "<...> / "Oh! Love was all a thin illusion / Joy, but the desert's flying stream; / <...>"; "<...> / "Yet whence that wondrous change of feeling, / I never knew, and cannot learn; / Nor why my lover's eye, congealing, / Grew cold and clouded, proud and stern. / "Nor wherefore, friendship's forms forgetting, / He careless left, and cool withdrew; / Nor spoke of grief, nor fond regretting, / Nor ev'n one glance of comfort threw. / "And neither word nor token sending, / Of kindness, since the parting day, / His course, for

distant regions bending, / Went, self-contained and calm, away. / <...>"; "<...> / Though lightning-struck, I must live on; / I know, at heart, there is no dying / Of

Розділ III. Когнітивна лінгвістика і поетика

281

love, and ruined hope, alone. / "Still strong and young, and warm with vigour, / Though scathed, I long shall greenly grow; / And many a storm of wildest rigour / Shall yet break o'er my shivered bough. / <...>"; "<...> / "The very wildness of my sorrow / Tells me I yet have innate force; / <...>"; "<...> / "One feeling turned to utter anguish, / Is not my being's only aim; / When, lorn and loveless, life will languish, / But courage can revive the flame. / <...>". Свідченням перетворення світу любові на світ омани, на нашу думку, є фраза "<...> / "Unloved--I love; unwept--I weep; / <...>", котру можна інтерпретувати так: "<...> / " I love Unloved; I weep unwept; / <...>", оскільки, за сюжетом, коханий поетеси покинув її задля нового життя в іншій країні. Можна припустити, що він її не кохав, хоча вона, палко розповідає про своє почуття і про біль розставання. Проте, фраза ("<...> / "Unloved--I love; unwept--I weep; / <...>") є сигналом наявності додаткової ланки метаморфози, перетворення "світу омани" ("the world of false") на "світ відродження" ("the world of revival"). Каузатором перетворення світу любові на світ омани є "плин (часу)" ("the movement"), предикатам перетворення – "пошкоджувати" ("to waste"), "отруїти" ("to poison") ("<...> / The movement only seemed to waste it; / <...> / Have poisoned life and love for me; / <...>"). Каузаторами перетворення світу омани на світ відродження є "природня (внутрішня) сила поетеси" ("innate force") і "сміливість" ("courage"), предикати – "рости" ("to grow"), "оживати / воскресати / відроджуватись" ("to revive") ("<...> / Tells me I yet have innate force; / <...>"; "<...> / "One feeling turned to utter anguish, / Is not my being's only aim; / When, lorn and loveless, life will languish, / But courage can revive the flame. / <...>"). Модель метаморфози перетворення світів у поетичному тексті можна зобразити так:

the movement innate force / (time) courage The world The world The world
of love of false of revival to waste / to grow / to poison to revive

За сюжетом поетичного тексту, світ любові сповнений для поетеси такими поняттями як: "віра" ("hope / faith"), "радість" ("joy"). У світі омани панують "мертва любов" ("dying love"), "зруйнована надія" ("ruined hope"), "самотність" ("loneliness"). Для поетеси любов – ілюзія ("<...> / "Oh! Love was all a thin illusion / <...>"). Так, концептуальною метафорою світу омани є ЛЮБОВ Є ІЛЮЗІЄЮ (LOVE IS AN ILLUSION). Сфера світу відродження сповнена для поетеси такими поняттями як: "полум'я" ("flame"), "надія" ("hope"), "ранок" ("morn") (останнє можна інтерпретувати початком нового життя). Відповідно, у світі любові панують концептуальні метафори ЖИТТЯ – ВІРА (LIFE IS HOPE / FAITH), ЖИТТЯ – РАДІСТЬ (LIFE IS JOY). Світ омани сповнений концептуальними метафорами ЖИТТЯ – СМЕРТЬ (ЛЮБОВІ) (LIFE IS DEATH (OF LOVE)), ЖИТТЯ – ЗРУЙНОВАНА НАДІЯ (LIFE IS RUINED HOPE), ЖИТТЯ – САМОТНІСТЬ (LIFE IS LONELINESS). Складовими світу відродження є концептуальні метафори ЖИТТЯ – ПОЛУМ'Я (LIFE IS A FLAME), ЖИТТЯ – НАДІЯ (LIFE IS HOPE), ЖИТТЯ – РАНОК (LIFE IS A MORN). Отже, перетворення світів представляє собою перетворення концептуальних метафор при наявності каузаторів і предикатів перетворення:

the movement innate force / (time) courage LIFE IS HOPE / FAITH; LIFE
IS DEATH LIFE IS A FLAME; LIFE IS JOY (OF LOVE); LIFE IS HOPE;
LIFE IS RUINED HOPE; LIFE IS A MORN LIFE IS LONELINESS to waste / to poison to grow /
to revive

ЛІНГВІСТИКА. Випуск ХІХ

282

Єдиною концептуальною метафорою у поетичному тексті є ЖИТТЯ – ЗМІНА (МЕТАМОРФОЗА) (LIFE IS CHANGE (METAMORPHOSIS)), підґрунтям є схема метаморфози – ЛЮБОВ СПРИЧИНЯЄ ЗМІНИ (МЕТАМОРФОЗУ) або БІЛЬ ЛЮБОВ СПРИЧИНЯЄ ЗМІНИ (МЕТАМОРФОЗУ) (LOVE CAUSES CHANGES (METAMORPHOSIS); PAIN CAUSES CHANGES (METAMORPHOSIS)). Так, можна припустити, що у поетичному тексті можна виокремити концепт ЛЮБОВ (НЕ ЩАСЛИВА) (UNHAPPY LOVE), котрий разом з концептом ГРІХ (SIN) був властивим творчості поетам англійського романтизму.

ЛІТЕРАТУРА 1. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / Илья Романович Гальперин. – М.: Книжный дом "ЛИБРОКОМ", 2009. – 144 с. 2. Bronte Charlotte Selected Poetry [Електронний ресурс] / Charlotte Bronte // Режим доступу: <http://www.theotherpages.org/poet`scorner/Charlotte Bronte.> – Р. 273 – 278.